

А
Б
О
Н
Е
М
Е
Н
Т

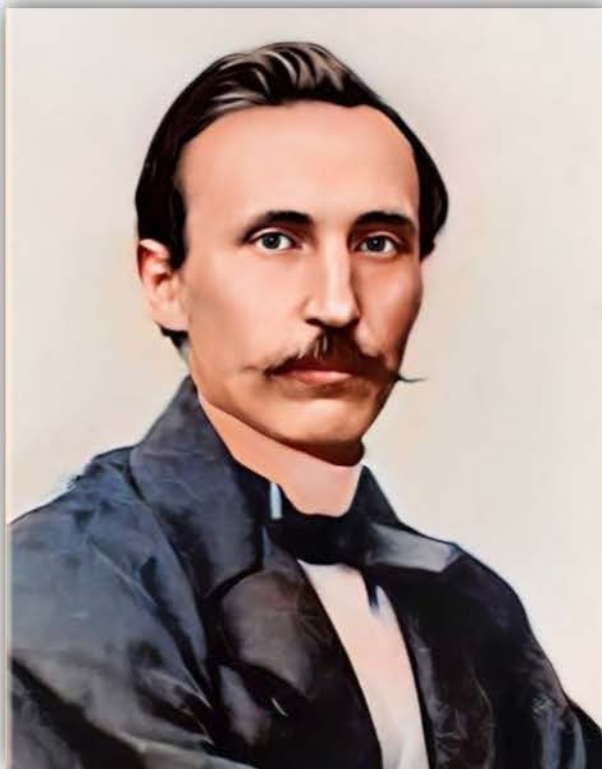
Х
У
Д
О
Ж
Н
В
О
Ї

Л
І
Т
Е
Р
А
Т
У
Р
И

Виставка однієї книги
до знакової історичної події

360 років тому (27-28.06) відбулася «Чорна рада»

Я молитись мушу
За Україну, за народну душу.
Вона в мені і житиме вовік...
Пантелеймон Куліш

Пантелеймон Куліш (7 серпня 1819 р. – 14 лютого 1897 р.) – український письменник, фольклорист, етнограф, мовознавець, перекладач, критик, редактор, видавець. В історію він увійшов, поряд із Тарасом Шевченком і Миколою Костомаровим, як діяч «Наддніпрянської Трійці», яка заклала підвалини розвитку модерної української культури.

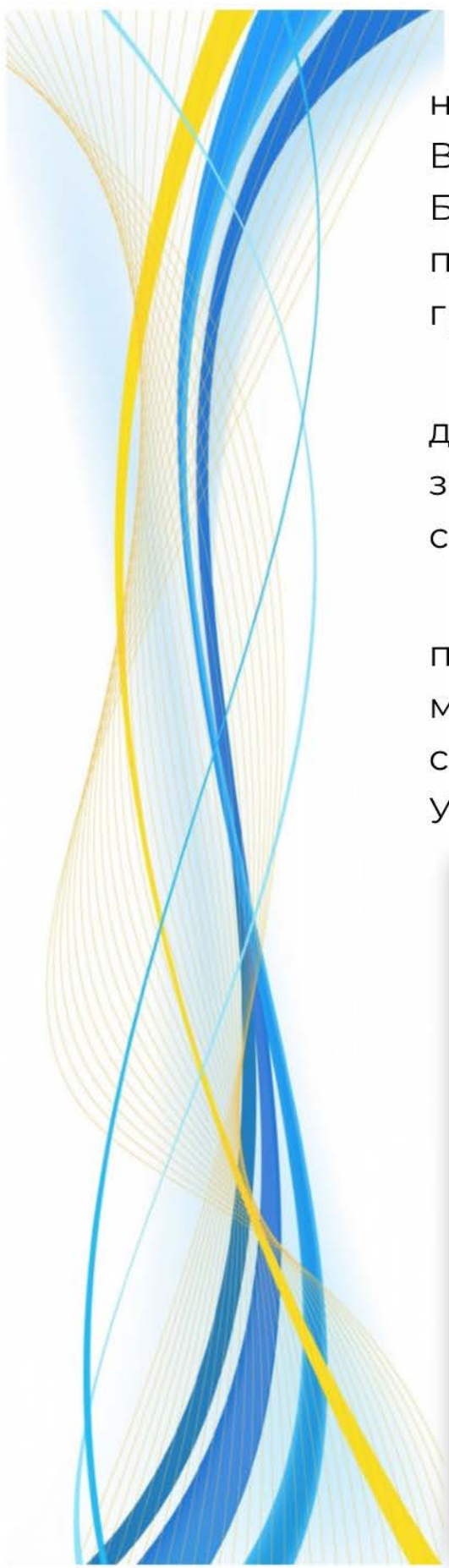
Він творець правопису «кулішівка», що ліг в основу сучасного. Здійснив перший повний переклад Біблії українською мовою (працю завершили Іван Пулюй та Іван Нечуй-Левицький), переклав 13 п'єс Шекспіра, твори Байрона, Шилера, Гете тощо. Співпрацював з українським журналом «Основа» і був членом Кирило-Мефодіївського товариства.

Але, мабуть, найвідомішим його твором є роман «Чорна рада», який надійно увійшов в освітню програму як обов'язкове читиво.

Чорна рада, яка відбулася 27-28 червня 1663 року на околицях Ніжина, відома своїми негативними наслідками для України. Рада була скликана для обрання гетьмана Лівобережної України. Участь у чорній раді взяли не тільки козаки, але й селяни та міщани — "чернь", які також мали право голосу.

Після зречення в січні 1663 року Юрія Хмельницького в Україні розпочався період громадянської війни, який в українській історії носить назву "Руїна". Україна фактично розпалася на дві частини — Правобережну і Лівобережну. На хід подій у Правобережжі намагалася впливати Річ Посполита, а Лівобережна Україна знаходилась під контролем Московської держави. На початку 1663 року за згодою польського короля у Правобережній Україні гетьманом було обрано Павла Тетерю. Однак лівобережні полки і Запорозжя не визнали влади Тетері.

У Лівобережжі на гетьманську булаву претендували наказний гетьман Яким Сомко, ніжинський полковник Василь Золотаренко і запорозький отаман Іван Брюховецький. Кандидатури Сомка і Золотаренка підтримували північні полки Лівобережної України і різні групи козацької старшини.

Кошовий Іван Брюховецький, вдаючись до соціальної демагогії, обіцяючи зменшити податки та видаючи себе за захисника інтересів народу, зумів отримати підтримку серед бідних верств українського населення.

Під час чорної ради Брюховецький, кандидатуру якого підтримував і царський уряд (на раду прибуло московське посольство і 8-тисячне військо), сподіваючись з його допомогою зміцнити свої позиції в Україні, домогся обрання його гетьманом.

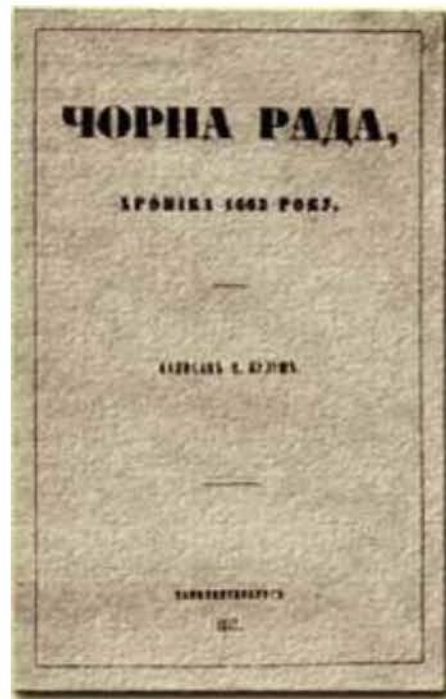

Перший день Чорної ради, 27 червня, пройшов у гострих протистояннях сторін, із застосуванням холодної та вогнепальної зброї, участь в яких взяли також і відділи російського війська. Після відновлення ради 28 червня її учасники безперешкодно проголосили Брюховецького гетьманом Лівобережної України. Натомість наказного гетьмана Я.Сомка, полковників В.Золотаренка, О.Силича, та ін., генеральних писарів, ряд старшин полкового і сотенного рівня було взято під варту. Після ради Якіма Сомка і Василя Золотаренка за наказом Брюховецького було звинувачено у зв'язках з польською шляхтою і у вересні 1663 року страчено у Борзні.

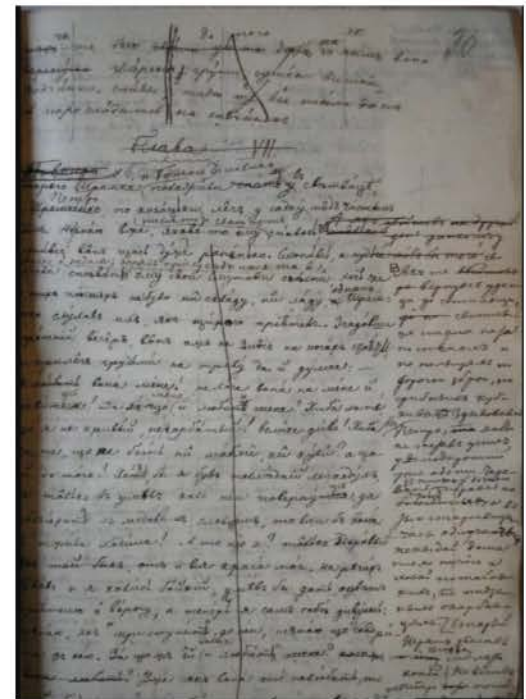
Історичні події, пов'язані з підготовкою та проведенням Чорної ради, стали канвою для створення П. Кулішем першого в українській художній літературі історичного роману "Чорна рада" .

По-справжньому відомим став Пантелеймон Куліш після публікації «Чорної ради».

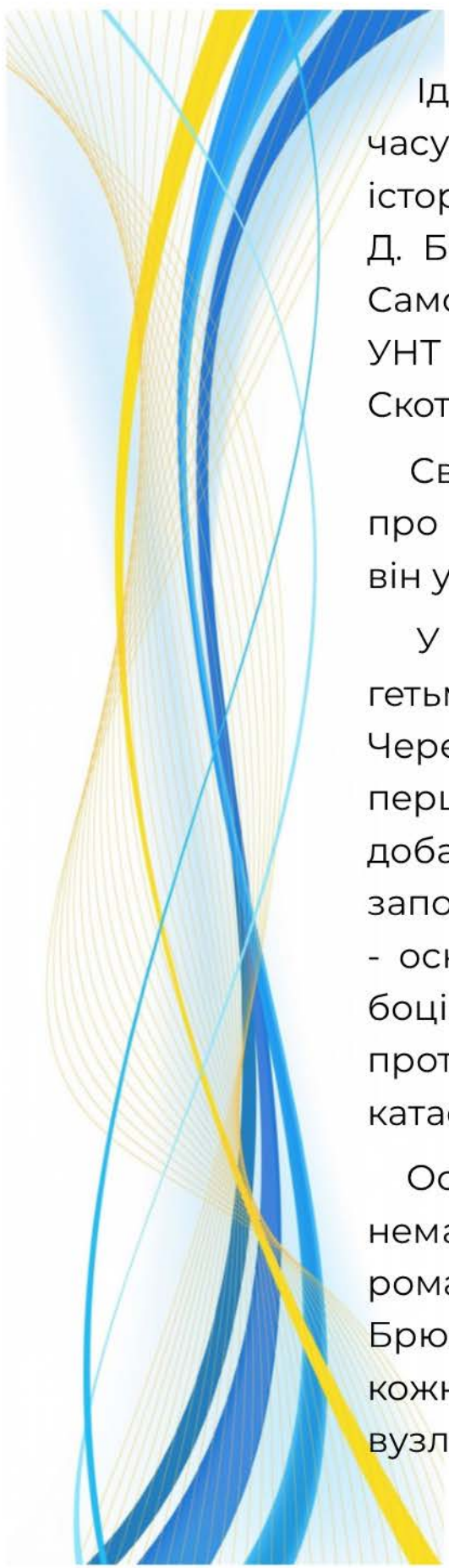
«Не можу дальше терпіти, що після повістей Основ'яненка ми, малоросіяни, зовсім заснули зі своєю літературою» - так визначив свій творчий обов'язок невтомний письменник. Це був час, коли літературний романтизм уже пройшов тріумфальною ходою всіма європейськими літературами, сприяючи пробудженню національної свідомості слов'янських народів. На часі постала оновлена ідея культурної самобутності й самостійності, українська тематика полонила зарубіжні літератури, небувалий інтерес до фольклору, історичного минулого зродив потужну хвилю етнографічних, історико-літературних, фольклористичних видань.

Пантелеймон Куліш.
«Чорна рада». Перше
видання.. Петербург. 1857
рік

Сторінка копії роману «Чорна рада» з
дописками і виправленнями П. Куліша.
1846–1849 роки. Інститут літератури
імені Тараса Шевченка НАН України

Ідея написання історичного роману цілком відповідала часу. Тож Куліш до повного виснаження працює з історичними джерелами (М. Маркевич «Історія Малоросії», Д. Бантиш-Каменський «Истории Малой Росии», Литопис Самовидця, старовинні документи з архівів монастирів, УНТ (думи, історичні пісні, перекази, легенди), романи В. Скотта). Сам готує до видання літописи.

Свій роман Куліш писав близько 14 років. Перша згадка про твір, ще тільки задум, датована 1843 роком, а вийшов він у світ 1857 року.

У творі дві сюжетні лінії: власне історична (боротьба за гетьманську булаву) і любовна (любовний трикутник «Леся Череванівна - Петро Шраменко - Кирило Тур»). На першому плані, за творчим задумом Куліша, - тогочасна доба. Трагічні події 1663 року - тло повісті, боротьба запорозької голоти проти старшини й городового козацтва - основа сюжету. Загибель Сомка та його прибічників, на боці яких симпатії самого автора, припинення політичного протиборства у старшинському середовищі - ось та катастрофа, яка є логічним фіналом твору.

Особливість композиції твору полягає в тому, що тут немає головних героїв, натомість можна говорити про роман з багатьма рівнозначними героями: це і Сомко, і Брюховецький, і старий Шрам, і Кирило Тур. Навколо кожного з них зав'язується свій сюжетний вузол, і всі ці вузли взаємопов'язані.

У творі П. Куліш порушує найболючіші питання для української нації - незалежності, влади, національного відродження. Людьми, від яких у свій час залежало вирішення цих питань, були Яким Сомко та Іван Брюховецький. Це - персонажі історичні. Сомко і Брюховецький борються за гетьманську булаву. Що воно таке - «влада»? Це нагорода чи покарання? Чимало претендентів на гетьманську булаву ладні були віддати за неї навіть свою честь...

«Чорна рада» - козацька сага про лицарську звитягу, людську підлість і любов. До сучасників і нащадків П. Куліш звертається із закликом, який із плином часу не втратив своєї актуальності: **«...Дбаймо про свою будучину, знаймо добре, що ми в себе вдома, серед своєї рідної сім'ї, у своїй рідній хаті, що ніхто нам її не дасть, ніхто не підійме, ніхто ж не обігріє та не освітить так, як ми самі»**. Ці слова варто запам'ятати!

«А в нас над усе — честь і слава, військова справа, щоб і сама себе на сміх не давала, і ворога під ноги топтала... слава ніколи не вмре, не поляже, лицарство козацьке всякому розкаже» (слова персонажа «Чорної ради» Кирила Тура). Ось як розуміє Кирило сенс свого життя. Його життєва філософія — філософія свободи, любові й гуманізму, коріння яких — у легендах і переказах про козака Мамаю, в характері запорожців.

Пантелеймон Куліш створив яскраві романтичні образи людей, відданих Україні, справжніх патріотів!

Яскравість образів, майстерність композиції, щедре використання народнопоетичних мовних джерел — усе це забезпечило роману «Чорна рада» гідне місце у спадщині української класичної літератури.

«Чорна рада» - «найліпша історична повість в нашій літературі». (Іван Франко)

“Спасибі тобі, Богу, милий друже мій великий, за твої подарунки і особливо — за “Чорну раду”,— писав Кулішеві Тарас Шевченко,— я вже її двічі прочитав, прочитаю і третій раз і все-таки не скажу більш нічого, як спасибі”.

Історія будь-якої країни - це імена і події. Читайте роман Пантелеймона Куліша «Чорна рада». Знай свою історію! Читай українське! Люби українське! Запрошуємо до Наукової бібліотеки НУ «Запорізька політехніка».

